

ЛИК разговори: Станко Павлески

Додворување на убавината

СОФИЈА ГУРОВСКА

Самостојната изложба на младот скулптор Станко Павлески (1959), што се одржува во Музејот на современата уметност во Скопје (до 22 ноември), доаѓа како резултат на активностите на овој автор во последните години. Тој освои неколку награди (на Шестата изложба на југословенската скулптура во Панчево, откупна награда на Биеналето на младите во Риека, Гран при на Биеналето на младите во МСУ-Скопје), кои како да претставуваа увод во оваа негова тековна изложба, со која исто така го сврте вниманието на јавноста. Во најновите дела, Павлески го обработува она што термилошки би можело да се дефинира како модел или макета, модел кој не е ниту скулптура, ниту архитектура и со кое, како што би рекла Соња Абацијева Димитрова, тој „остварува блиски контакти со постоечкото, без да пречекори во сферите на патетиката и еуфоријата“.

● Во која смисла е подвиг да се реализираат скулптури од метал со големи димензии? Дали има интересни за вашите дела, а со тоа и материјална сатисфакција од изложбата?

— Воопшто подвиг е да се реализира скулптура во било кој материјал. Монте барања и скулпторската концепција го избираат материјалот и димензијата на формата. Подвиг е секако, знаејќи каква подготовка, време и пари се потребни. Простор за компромис нема, ако формата бара такви (поголеми) димензии. Тогаш почнуваат да важат само критериумите на авторот. Димензијата на скулптурата е важна и е во интерес на формата и на самата мисла. Во „голема“ скулптура влегува целосно и физички поинаку се одмерувам и чувствувам за разликата од „мала“ скулптура за која ми е доволно околото и тактилно. Мојата зафатина во просторот е единица мерка која ја одредува и димензионира скулптурата, па оттаму ја чувствувам како рамноправна, или надмоќна или пак потчињата.

Не би зборувал за самиот процес на реализација — компликуван е и тежок. Мојата сатисфакција е што го имам делото, што материјализирам дел од себе, што работам, што оставам трага и го осмислувам постоењето, почитувајќи го чистот творечки чин. За материјална сатисфакција не станува збор. Работам и не си поставувам толку „тешки“ прашања. Треба да се подрабира дека од сопствениот труд и производ (згора на тоа ако и е квалитетен), најмалку што авторот треба да очекува е барем да биде напредуван...

Нема интересни, нема купци. Единствените интересни за моите дела застана се институциите кои ги следат ликовните состојби.

● Тогаш, за каква сатисфакција можете да зборувате?

— Сатисфакција е и кога критичарите на делото му пристапуваат отворено и со љубов. Кога го распуштаат неговото значење, го поставуваат во историјски релации, зборуваат за неговите вредности и недовршености. Тогаш делото има уште поголема причина да постои. Јас би објаснувал и дообјаснувал она што сум направил, но во „објективност“ преку зборот на критиката ќе се воспостави тој нежен меѓу него и конзументот. Оттаму голема е одговорноста на критиката, седејќи со која методологија му пристапува на делото.

ПЕРИЈА

емерски

Глигор Чемерски е роден во 1940 година во Кавадарци. Академија за ликовни уметности заврши во 1963 година во Белград во класата на Грѓи Андреевиќ — Кун, а постдипломските студии две години подоцна ги заврши кај Кун и кај Љубица Сокиќ. Најнапред станува член на УЛУС и излага на голем брод изложби во Белград и на тамошниот „Октомвриски салон“, а од 1967 станува и член на ДЛУМ. Досега има одржано околу 25 самостојни изложби во Македонија и Југославија. Неколку пати самостојно излагал во Париз, а по еднаш во Александрија и Хаг. Последната изложба му беше отворена во „Галерија на реката“ во Париз во мај минатата година.

Се занимава со ликовна есеистика и ликовна критика. Реализирал неколку театарски претстави со сценографија, костимграфија и плакат. Освен слики, работи и графиски со кои ја претставува македонската графичка уметност на повеќе репрезентативни изложби во Југославија и странство. Остварил и повеќе монументални дела, ѕидни слики и мозаици на отворен простор, а меѓу нив „Споменикот на слободата“ во Кочани е еден од неговите и највредни мозаични комплекси во Југославија.

која е во тек, обединува скулптури од 1988 до 90 година со оние што ги работев годинава, мислени за тој простор (но не само за него), и со видно барање да комуницираат како целина со интервенциите врз архитектурата (бел ѕид — црна скулптура, обесимен столб — смислена скулптура), кои се можени такви какви што ги имаме само во тој простор ако не сакаме да се откажаме од врската форма — содржина, а јас очигледно немам намера.

Убаво е чувството кога гледате дека она што сте направиле е рамно на она што сте мислеле да направите. По-

страна и она што ни наликува на импорт од другата страна. Ослободени од вештачката поделба, многу полесно ќе влеземе во самата суштина на делото.

Постоењето на моите дела во галерија е доволна причина за тоа зошто сум ги направил. Дом на моите скулптури и галеријата. Тие се и мислени за галерија, пред сè, но не би се обесимиле и во затворени простори што физички можат да ги примат, а во кои човекот е присутен и значаен дел во своето живеење како претставка да комуницира со нив. Урбани отворени простори исто така би биле занимливи како локација во која би живееле моите

Историскиот контекст на делото го земам за многу значаен, бидејќи тој факт ме охрабрува во одлука за моето лично, авторско тежнење кон квалитети кои говорат за автономното во изразот. Инсистирам на критериуми кои го исклучуваат „виденото“ во ликовната претстава низ самиот процес

● Најголемата сатисфакција што ги потиснува приликите или неприликите на создавањето е моментот кога едноставно знам дека сум направил добра скулптура. — Ако се родев како Германец, ни тогаш не ќе очекувам корените на мојата инспирација да се бараат безусловно во готиката. — Сопствениот производ го гледам во „светскиот музеј“ како и секој друг автор, каде и да живее тој

на чистење на идејата. Ако тоа е невозможно во одреден момент и видно не се поклопува критериумот и мислената ликовна конструкција, тогаш сум поинтересно на почетокот, но збогатен со негово повеќе.

Најголема сатисфакција што ги потиска приликите и неприликите на создавањето е моментот кога едноставно знам дека сум направил добра скулптура. Тогаш воспоставувам дијалог со себе, славам, и ѝ се доворувам на убавината.

● Насловите на вашите дела се „Архитектони“ и „Архитектонски сензации“. На кој начин скулптурата кај вас кореспондира со архитектурата и со предметите од реалноста?

— Мојата изложба во МСУ — Скопје,

Станко Павлески и неговата скулптура „Архитектони“

крај спомнатите интервенции врз архитектурата, на изложбата се презентирани скулптури од отворениот циклус „Архитектони“ со поттекст психопростор, психофизички структури и најновите на тема обредни. Застапени се и четири скулптури под заеднички минимум, издвоени во засебен простор.

„Архитектони“ — се мисли на бирани архитектурски сензации и детали кои ги вградувам во скулптурата, но терминот се однесува и на скулптура како граба (релење, спојување, монтирање...). Има кореспонденција со предметите од реалноста, но не така значајна. Таму каде таа е доминантна внивам преобземаативото да се потисне во доволна мера за да не биде сурова вистина која ќе пречи на општиот впечаток.

Во крајна линија скулптурата во суштина е предмет (нефункционален, предмет за уживање). Јас правам свесен напор скулптурата да не ја изгуби предметноста, но да стане елементарен предмет кој не е нудан како рамноправен и зрачи со она што го претставува. Кога го отворим тој проблем на можна значајна врска на скулптурата со архитектурата и нејзините елементи, првото до што се допрев беше нејзиното преобликување. То преобликував затворениот архитектонски простор со додавање на форма која заедно со архитектонските елементи станувае својствена скулптура, скулптура — објект....

● Кои се корените на вашето интересирање за геометриската апстракција и минималната уметност, со оглед на една осема поинаква традиција и наследство што ги имате овде? Која е функционалната причина за нивното постоење?

— А што ни имаме овде што другите го немаат, или обратно? Традицијата и националното не сакам да ги чувствувам како тешко бреме. Ако се родев и како Германец, ни тогаш не ќе очекувам да ги бараат корените на мојата инспирација безусловно во готиката. Сè што е човеково искуство од овде и од овде, не ми е туго и го чувствувам како сопствена традиција. Возбуда во Бигорски ми се јавува во ист или близок интензитет и пред скулптурите во готичките катедрали или тотемите кај Индијанците. Не гледам причина едно-то да го почитувам повеќе од другото, сè е тоа човеково, а оттаму и мое искуство, и геометриската апстракција и минималната уметност и конструктивизмот и конституалата како и она што никнало овде во нашите простори. Го гледам сопствениот производ во „светскиот музеј“ како и секој автор каде и тој да живее. И тоа ми е доволно. Од претходно се обесмислува последбата — национална традиција од една

дела. Но, и покрај сè, основна функционална причина за нивното постоење сум јас што сакам да ги правам и ќе ги создавам сè дотогаш до кога тоа ми причинува радост.

● До кој степен е важно каква комуникација воспоставува вашето дело со публиката?

— Уште во градењето на делото инсистирам на присутноста на гледачот. Сметам на него, ја очекувам неговата целосна присутност со сите отворени сетила во чистењето на универзалните знаци или преопознатливите конструкции кои ќе му помогнат да влезе во делото, да почне да го открива и доживува. Суштината (а не голата) асоцијативност на делото на која исто така инсистирам е нитка повеќе од каде гледачот би ја распел идејата и грабдата на формата.

Важно ми е колку скулптурата ќе воспостави комуникација со гледачот, во исто толку ми е важно колку гледачот е спремен на тоа. Значајни предзнања мора да се поседуваат — општи сознанија за уметноста доволни со историскиот развој и ликовниот јазик — без тоа комуникацијата е битно нарушена.

Прво од што треба гледачот да се ослободи за да почне ликовната материја да го допира, според мене е ставот од помалку познатото, помешано со чувство дека авторот го манипулира и му нуди „фрктанији или произволно распоред на урбани што треба да ги сфати како уметничко дело...“

Проблемот околу разбирливоста или неразбирливоста на делото или е во гледачот или е во самото дело (авторот). Јас не се сомневам во делото, во сопственото дело кое сум се одлучил да го пуштам да живее. Оттаму и гледачот исто така треба да ги провери сопствените можности и критериуми. Гледачот може да си помогне ако е подготвен да си поставува прашања или воопшто да прашува. Јас сум спремен за таков вид комуникација, но апсурд е мојата желба да го дообјаснувам делото, ако тоа само доволно ме зборува за себе. Комуникацијата гледач — автор со основна провокација е, и мојата око гледачот и авторот се растојавени од синизам и иронија како одбранбен механизам за сопственото „незнаење“ и „недоречност“ бидејќи на синизам и иронија се одговара на сличен начин. Тогаш многу тешко ќе дојдеме до објективно и делумно објективно сознание за ликовното дело.

Она што ми може да нагласам е фактот дека не секоје дело така рационално се објаснува. Помалку објаснува во ликовното дело не значи и негов мисец, туку едноставно многу нешта кои лебдат околу творбата, кои ги чувствуваме како аура на еден вид енергија, зрачење за кое просто како да немам зборови.

Сложена е таа комуникација и јас нема намера тој проблем да го барам во конзументот. Не, имам чувство дека таму побрѓ би го нашол отколку во авторот. И не сум толку заржен, бидејќи мојот дел е делото, понатаму секое мое „распоредане“ би било во сферите на навистина ■